

YAZI KURULUMUZ

MUHTEREM MENSUPLARINA

Kıymetli makalelerinizin, zaman alıcı, yazışmalara meydan vermeden doğruca idare adresine gönderilmesini önemle rica ederiz.

58/123

YALAN ŞAHADET VE ŞAHİDİN TEVKİFİ

Yazan : **Ord. Profesör Mustafa Reşit BELGESAY**

Gazetelerde okunduğuna göre, bir ceza mahkemesinde bir şahit ifadelerinden yalan söylediği istidlal olunarak derhal tevkif edilmiş, tevkifhaneye götürülürken doğruyu söyleyeceğini beyan etmesi üzerine hakkındaki karar kaldırılmıştır.

Polisteki, sorgu hâkimi önündeki ifadesini mahkemede dinlenirken nakzen şahidin derhal tevkifi teamüldür, fakat, ne derece isabetlidir?

Şahidin evvelce mazbut ifadesi ile az çok zıt ifadelerinden yalan şahadet ettiğine kanaat edilerek tevkif edildikten sonra tashih ettiği ifadesi doğru forzolunarak tevkif kararının geri alınması hakikati örter, şahidi hâkimin istediği gibi şahadete sevkeder.

Şahidi yalana sevkeden, veya hataya düşüren sebepler çeşitlidir:

Şahit evvelâ tabiî sebeplerle, hüsnüniyetle hatalı şahadet edebilir. Şahit bir hadiseyi zaten yanlış anladığı, veya bazı teferruatı zihinen tesbit etmemiş olduğu, veya unuttuğu için hakikati tam ifade etmiyebilir, farkına varmadan zihnen vakıaların mahiyetini değiştirebilir. Hafızaya alınan şey ekilmiş bir tohuma benzer. Tahum topraktan nasıl zamanla büyüyerek şeklini değiştirirse, şahidin hafızasına aldığı şeyde zamanla, mahiyetini değiştirebilir. Şahit hadiseleri birbirine bağlama psikolojik ihtiyacı ile dikkatinden kaçmış olan veya unuttuğu noktaları zihnen tamamlar.

Şahidin hakikate uymaz beyanın ikinci bir sebebi kendini sorguya çekenlerden çekindiği, onları memnun etmek ihtiyacını duyduğu için vakıalara bilerek renk vermesidir. Şahide sorgu şekli ile telkin hakikat olmıyan şeyleri söyletebilir.

Nihayet, şahit dâvacıların birinden korkusu, ona karşı kin ve adaveti, kendine vaat temin olunan menfaat sebebiyle kasten yalan söyler. Suç olan bu kabil yalan şahadettir.

Şahidin beyanı tartılmadan hükme esas tutulmasının itiyadı kasten yalan şahadeti çoğaltmaktadır. İnce taktire tabi tutulan, tartılan şahadetin hakikati ne derece ifade ettiği kolay anlaşılacağından, ikametgâhları bilinenler arasında kasten yalan şahadet istisnai olur.

Hakikatin tezahürü için şahit evvelâ sorgusuz bildiğini teferruatı ile söylemeğe davet edilmelidir. O ifadesi kesilemeden dinlenir. (Huk. nun 268) Şahidin sorgu ile az çok telkin edilmeden vaki beyanı hakikata daha yakındır. Şahide sualler samimiyetini kontrol, veyahut ifadesinde eksik bıraktığı, müphem, mütenakiz görünen noktaları açmak için sorulur. (Huk. 267) Şahide cevabı telkin edebilecek sual sorulması tehlikelidir.

Şahit bazen hataya düşmemek için ifadesinde tereddütlerini gizliyen terimler kullanır, ifadesine kayıtlar ilâve eder, sualin yalnız şekline göre doğru cevap verir. Binaenaleyh, bir şahadeti taktir ederken sual ile cevap aynen gözönünde bulunmalıdır. Bunun için de zapta şahidin ifadesi sual ile beraber hâkim veya zabıt kâtibinin anladığı gibi değil, harfile geçilrimelidir.

1954 Paris Milletlerarası kongrede bu nokta üzerinde duruldu; (M. Raşit Seviğ Armağanda Mahkeme zabıtları makalemiz ayrı bası).

Huk. şahidin ifadesinin aynen zaptı esasını komuştur. (m. 150) Hâkim tarafından hulasaten dikte edilen şahadet hükme esas olmaz. Takip olunan şahidin ifadesi yanlış zabtedilmiş olduğu iddiası makbuldür.

Hakikatin tecellisi bakımından ,şahidin sorgusu çok mühimdir. Şahidin düşünmeden cevaplar vermesi gerekir. Yazılı şahadet kıymetsiz olduğundan, bir şahidin mahkemede okunan ifadesi şahadet olarak makbul olmaz. Bir şahidin polisçe mazbut ifadesinden delil çıkarılması adlî hataların başlıca sebebidir. Polis ikrar almağa değil, ikrardan kati nazar, delil toplamağa memurdur.

Bir hâkim ancak doğrudan doğruya yaptığı bir keşfi, dinlediği şahitlerin şahadetini hükmüne esas tutabilir. Hâkim yalnız, hale göre güvenilebilirse diğer bir hâkimi şahit dinlemeğe memur edebilir. İstinabe ile şahit de tarafların huzuru ile aleni celsede dinlenir. Bir tarafın gıyabında dinlenen şahidin ifadesinin doğruluğunun garantisi yoktur.

Yalan şahitlerin çoğunun verdikleri adres asılsızdır. Elindeki hüviyet cüzdanı şahide ait olsa bile içindeki kayıtlar arandığı zaman onun bulunmasını temin etmez. Şahidin hüviyetini kolaylıkla tahkik için ona ikametgâhında tebligat yapılması, dinleneceği sırada tebliğ kâğıdını ibrazı istenmelidir. Şahide tarafları ne münasebetle tanıdığı, araları ne derece samimi olduğu, bahis mevzuu hadiseyi ne suretle öğrendiği sorulmalı cevapların doğruluğu ahvalin mutat yürüyüşüne uygunluk derecesiyle kontrol edilmelidir.

Kanun yalan şahadet eden, veya şahadetinde hükme tesirli bir noktayı saklamış olan kimseyi şahadetini teshih etmesi, veya tamamlanması halin-

de cezadan affetmiştir. Şahide çektiği vicdan azabı, nedameti, şehadetinden henüz bir zarar gelmediğine göre, kâfi ceza sayılabilir. Sosyal bakımdan, şahide cezasızlık temini ile hatalı bir hükmün önlemesi menfaati onun cezalandırılması menfaatine üstündür.

Mahkemede, daha evvel bir mercide verdiği ifadeye muhalif beyanda bulunan şahidin yalan şahadet töhmeti ile derhal tevkifi, ve şimdi yalan söyledim, doğrusu evvelki ifademdir demesi hakikatin tezahürü sayılarak tevkif kararı geri alınıp ona göre hüküm verilmesi hukuka aykırı bir örnektir.

Ceza takibinden kurtulmak için şahidin evvelki ifadesini teyit etmesi doğruluğunun zamanı olamaz. Şahide birbirine zıt iki beyanından hangisi doğru olduğu ve mübayetin sebebi, korkutulmadan, sorulmalıdır. Hâkim iki beyandan hangisi doğru olduğunu takdir eder. Fakat her halde şahidin evvelce mazbut ifadesi, mahkemede teyit olunmadıkça, veya mahkemede doğrudan doğruya incelenen delillerden anlaşılmadıkça hükme esas tutulamaz. Şahid son ifadesi yalan veya kasten eksik olduğu objektif bir delilden, ahvalin mutata yürüyüşüne, itiyatlara, menfaat vaziyetine bariz surette uymamasından kati olarak anlaşılmadıkça yalan şahadetle itham edilmemelidir. Şahidin yalan şahadetle itham edilmesi başka, ifadesini, samimiliğine inanmıyarak hükme esas tutmamak başkadır. Şahit ikametgâhı meçhul veya sık değişmekte olmadıkça tevkif edilemez. Şahadet mecburi olduğu için şahidi himaye lâzımdır. Şahit tevkif veya takip tehdidi ile vicdanı hilafına beyana zorlanmamalıdır.

Pratikte evvelce dinlenmiş olan bir hayli şahitler korkularından ifademi tekrar ediyorum demekle iktifayı tercih ediyor böyle şahadet olmaz.

Şahit mazur görülemeyen hatasından cezaen değil, bu yüzden bir zarar hastı olmuş ise hukukan mesul tutulabilir. Hâkim şahide daima ilk ifadelerinde düştüğü hayatı tashih imkânını vermelidir.